

Kazimierz Piasecki

Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna oraz Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz prawa prywatnego międzynarodowego wraz z bibliografią za lata 1984-1991

Palestra 36/3-4(411-412), 82-96

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ORZECZNICTWO

Kazimierz Piasecki

Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna oraz Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz prawa prywatnego międzynarodowego wraz z bibliografią za lata 1984 - 1991

Słowo wstępne

Rozwijająca się od kilku lat, oparta na nowych zasadach, łączność Polski ze światem sprawia, że sprawy cywilne z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego i prawa prywatnego międzynarodowego, w tym także konwencji i umów międzynarodowych, nabierają coraz większego znaczenia. Jest przy tym rzeczą charakterystyczną, że na razie nie w orzecznictwie sądów, lecz w piśmiennictwie znajdują wyraz aktualne problemy z zakresu stosunków międzynarodowych.

Sprawy z tej dziedziny są z reguły trudne pod względem jurydycznym nie tylko dla stron i ich fachowych przedstawicieli, ale także i dla sądów, nie wyłączając Sądu Najwyższego. Materiał, w postaci orzeczeń Sądu Najwyższego i piśmiennictwa prawniczego, jest znacznie rozproszony. Dlatego też może być przydatne dla praktyki zestawienie orzecznictwa, choćby w formie tezy, i najbardziej reprezentatywnej literatury przedmiotu.

Opracowanie niniejsze obejmuje materiał, począwszy od 1984 r. Jeżeli chodzi o wcześniejszy okres, należy odesłać do opracowań J. Jodłowskiego, opublikowanych w ramach Biblioteki PALESTRY pt. „Orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych z elementem zagranicznym...”, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1984 r.

I. KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)

Część pierwsza.

Postępowanie rozpoznawcze

Księga pierwsza. Proces.

Art. 19 §2

Oznaczenie kwotą pieniężną wartości przedmiotu sporu wyrażonego w walucie obcej (art. 19 §2) powinno być dokonane przy uwzględnieniu obowiązującego w chwili wniesienia pozwu kursu walut obcych, ustalonego przez Narodowy Bank Polski na podstawie art. 12 pkt 5 ustawy dewizowej z 1952 r., a obecnie przez Prezesa tego Banku na podstawie art. 26 prawa dewizowego z 1983 r.

Oznaczenie przez powoda wartości przedmiotu sporu z pominięciem obowiązującego kursu walut obcych powinno z reguły spowodować sprawdzenie wartości sporu przez sąd (art. 25 §1).

Orz. SN z dnia 18 maja 1984 r. I CR 121/84, OSNCP 1985/1/15.

Art.45

Rozstrzygnięcie co do właściwości miejscowej sądu, w tym oznaczenie przez Sąd Najwyższy sądu, przed który należy wytoczyć powództwo (art. 45), może mieć miejsce dopiero wówczas, gdy sprawa należy do jurysdykcji krajowej sądu polskiego.

Orz. SN z dnia 14 lutego 1985 r. II CO 13/85, OSNCP 1985/12/196.

Art. 64

Przedsiębiorstwo działające na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o zasadach prowadzenia na terytorium Polski działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby fizyczne i prawne (jedn. tekst: Dz.U. z 1985 r. Nr 13, poz. 58) nie ma zdolności sądowej (art. 64). W sprawie, w której przedmiot wiąże się z działalnością takiego przedsiębiorstwa, stroną powinien być właściciel przedsiębiorstwa, przez którego należy rozumieć, stosownie do art. 6 pkt 5 powołanej ustawy, również podmiot, którego prawa do przedsiębiorstwa wynikają z innego tytułu niż własność.

Orz. SN z dnia 13 maja 1987 r. I CZ 47/87, OSNCP 1988/11/159.

Art. 86 i nast.

1. Osoba wykonująca zastępstwo procesowe zagranicznych podmiotów gospodarczych (zagranicznych osób prawnych i fizycznych), o jakich mowa w ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o zasadach prowadzenia na terytorium Polski działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne (Dz.U. Nr 19, poz. 146 z późn. zm.), nie jest radcą prawnym w rozumieniu art. 87 §2 i ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

Orz. SN z dnia 30 listopada 1984 r. II CR 428/84, OSPiKA 1987/3/61 z glosą M. Dużego, OSNCP 1985/10/156.

2. Zagranicznym podmiotem gospodarczym w rozumieniu ustawy z dnia

6 lipca 1982 r. o zasadach prowadzenia na terytorium Polski działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne (jedn. tekst: Dz.U. z 1985 r. Nr 13, poz. 58) jest spółka, a nie poszczególne osoby wchodzące w jej skład. Organ administracji państwowej ma obowiązek i prawo żądać ustanowienia pełnomocnika od zagranicznego podmiotu gospodarczego, a nie od każdej osoby wchodzącej w skład tego podmiotu.

Orz. SN z dnia 21 listopada 1985 r. II SA 1506/85, OSPiKA 1987/7-8/162 z glosą W. Popiolka.

Księga trzecia. Sąd polubowny

1. Orzeczenie Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego dla Spraw Żeglugi Morskiej i Śródlądowej w Gdyni, wydane w Pradze, jest orzeczeniem wydanym na terenie Czecho-Słowacji; nie podlega jurysdykcji sądów polskich sprawa ze skargi o uchylenie takiego orzeczenia ze względu na brak łączników, które mogłyby jurysdykcję tę uzasadniać.

Orz. SN z dnia 27 sierpnia 1982 r. II CR 214/83, „Państwo i Prawo” 1984/8/14 z glosą B. Wysockiej.

2. Wskazanie w zdaniu drugim art. 705, że sąd polubowny nie jest związany przepisami postępowania cywilnego, nie odnosi się do bezwzględnie obowiązujących przepisów, zawartych w księdze trzeciej tego kodeksu. Artykuły 712-715, mające taki charakter, obowiązują w każdym postępowaniu polubownym. Brak więc w tym przedmiocie wzmianki w regulaminie określającym tryb postępowania przed sądem polubownym nie wyłącza dopuszczalności wniesienia do

sądu powszechnego skargi o uchylenie wyroku wydanego przez sąd polubowny (art. 695).

Orz. SN z dnia 3 czerwca 1987 r. I CR 120/87, „Państwo i Prawo” 1989/7/147 z glosą M. Tomaszewskiego; OSNCP 1988/12/174; „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1988/2/51.

Część trzecia.

Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego

Księga pierwsza.

Jurysdykcja krajowa

Art. 1111

1. Centrum Techniki Samochodowej (...) jako komórka organizacyjna Przedsiębiorstwa Handlowego Ambasady ZSRR w Rzeczypospolitej Polskiej nie podlega jurysdykcji sądów polskich.

Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 26 września 1990 r. III PZP 9/90, OSNCP 1991/2-3/17.

Uwaga: W uzasadnieniu uchwały został powołany art. 31 ust. 1 konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych, ratyfikowanej przez Polskę zgodnie z oświadczeniem rządowym z dnia 13 sierpnia 1965 r. (Dz.U. Nr 37, poz. 235).

Art. 1135

Pozostawienie w aktach ze skutkiem doręczenia (art. 1135) wezwania dla uczestnika postępowania zamieszkałego za granicą, który wskazał w kraju pełnomocnika dla doręczeń, stanowi pozba-

wienie uczestnika możliwości jego obrony.

Orz. SN z dnia 17 kwietnia 1987 r. III CRN 69/87, OSNCP 1988/10/142.

Księga trzecia.

Orzeczenia sądów zagranicznych i ugody zawarte przed takimi sądami

Tytuł I.

Uzanie orzeczeń sądów zagranicznych

Art. 1145 §1

Rzeczywiste znaczenie warunku przewidzianego w art. 1145 §1 co do tego, aby orzeczenie zagraniczne było orzeczeniem sądowym, jest takie, że w wypadku, gdy tak przewiduje obce prawo, może nim być również orzeczenie (akt) organu innego niż sąd.

Z uzasadnienia: „Za taką wykładnią art. 1145 §1 wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 2 września 1975 r. I CR 559/75 (nie opubl.) i utrzymał ją - mimo rozbieżnych głosów doktryny - w orzeczeniu z dnia 18 listopada 1982 r. (nie opubl.). Odmiennie stanowisko - powołane przez Sąd Wojewódzki - wyrażone przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 stycznia 1978 r. I CR 308/77 (nie opubl.), jest trudne do aprobaty, ponieważ Sąd Najwyższy przyjął, że jasna i jednoznaczna treść art. 1145 §1 sprzeciwia się jego funkcjonalnej wykładni i stąd przepis ten powinien być stosowany ściśle. Potrzeba sięgania do tej metody wykładni aktualizuje się przecież i wówczas, gdy hipoteza tłumaczonej normy prawnej ujęta jest jasno i niedwuznacznie, ale jakieś istotne względy

przemawiają za tym, ażeby tej normie podporządkować inne, zbliżone sytuacje, wyraźnie w hipotezie tej normy nie przewidziane. Ustalenie rzeczywistej treści wspomnianego przepisu, z uwzględnieniem funkcji, jaką ma spełniać, usprawiedliwia już przyjęta w międzynarodowym procesie cywilnym zasada respektowania jurysdykcji sądów i innych organów zagranicznych oraz innych aktów pochodzących od innych organów”.

Orz. SN z dnia 20 września 1983 r. II CR 278/83, OSNCP 1984/4/61; „Nowe Prawo” 1985/4/97 (teza) z głosem A. Mączyńskiego.

Uwaga: Małżonka, będąca obywatelką polską, zawarła związek małżeński w Danii z obywatelem duńskim. Małżeństwo to zostało rozwiązane przez rozwód, orzeczony prawomocną decyzją Urzędu Powiatowego w N. w Danii. Była małżonka złożyła w sądzie polskim wniosek o uznanie przez sąd tego rozvodu.

Art. 1146 §1

Badanie przez sąd polski w postępowaniu o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego jest niezależne, gdy chodzi o przesłanki z art. 1146, od wniosków uczestników postępowania. Sąd w postępowaniu delibacyjnym działa w tym przedmiocie z urzędu.

Orz. SN z dnia 23 sierpnia 1990 r. I CR 415/90 (nie opubl.).

Art. 1146 §1 pkt. 2

Jeżeli w skład spadku po cudzoziemcu wchodzi własnościowe prawo do lokalu spółdzielczego na obszarze Polski,

wyłączna jurysdykcja krajowa do stwierdzenia nabycia spadku w tym zakresie należy do sądów polskich. Orzeczenie sądu państwa obcego stwierdzające nabycie spadku, w skład którego wchodzi spółdzielcze prawo do lokalu położonego w Polsce, nie podlega w tym zakresie uznaniu z powodu braku przesłanek z art. 1146 §1 pkt 2.

Orz. SN z dnia 13 października 1986 r. I CR 276/86, „Palestra” 1987/12/114 z glosą J. Jodłowskiego; OSNCP 1987/12/213.

Art. 1146 §1 pkt 4

Przesłanką negatywną uznania zagranicznego orzeczenia jest prawomocność osądzenia sprawy przez sąd polski przed uznaniem, a nie przed uprawomocnieniem się wyroku zagranicznego. Zastrzeżenie „zanim orzeczenie sądu zagranicznego stało się prawomocne” odnosi się tylko do drugiego członu art. 1146 §1 pkt 4:

Orz. SN z dnia 16 października 1987 r. I CR 230/87, „Państwo i Prawo” 1990/3/106 z glosą A. Proksy; „Państwo i Prawo” 1990/12/119 (teza) z glosą T. Erecińskiego; OSNCP 1989/7-8/126; OSPiKA 1988/7-8/175.

Art. 1146 §1 pkt 5

1. W sprawie o uznanie wyroku sądu zagranicznego orzekającego rozwód za skuteczny na obszarze Polski bezkrytyczne ustalenie stanu faktycznego, bez uwzględnienia zarzutów, choćby zgłoszonych po terminie, lecz przed wydaniem wyroku, które to ustalenie w sposób jaskrawy i oczywisty krzywdzi obywatela polskiego, może być poczytane za sprzeczne z podstawowymi zasadami

porządku prawnego (art. 1146 §1 pkt 5), zwłaszcza gdy obywatel nie ma możliwości odwołania się od krzywdzącego wyroku.

Orz. SN z dnia 26 listopada 1981 r. IV CR 422/81, OSPiKA 1985/2/30 z glosą B. Gnelli.

2. Sąd polski nie może uznać orzeczenia zagranicznego o przysposobieniu między rodzeństwem ze względu na jego sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polski (art. 1146 §1 pkt 5), czyli z tzw. klauzulą porządku prawnego. Przez podstawowe zasady porządku prawnego Polski należy rozumieć nie tylko fundamentalne zasady ustroju społeczno-politycznego, a więc zasady konstytucyjne, ale również zasady rządzące poszczególnymi dziedzinami prawa. Niedopuszczalność orzeczenia przysposobienia między rodzeństwem należy do podstawowych zasad wynikających z kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Orz. SN z dnia 21 czerwca 1985 r. III CRN 58/85, „Nowe Prawo” 1987/11-12/174 z glosą B. Gnelli; tamże (1988/11-12/248) ponowna publikacja orzeczenia ze względu na poprzednie zniekształcenie tekstu orzeczenia.

3. W odniesieniu do praw, które nie podlegają dyspozycji osób zainteresowanych, jakimi są prawa stanu cywilnego, m.in. w odniesieniu do prawa stanu małżonka w stosunku do oznaczonej osoby, orzeczenie sądu zagranicznego naruszające rażąco zasadę prawdy obiektywnej, uzasadnia ocenę, że orzeczenie to jest sprzeczne z podstawową zasadą porządku prawnego, w rozumieniu art. 1146 §1 pkt 5.

Orz. SN z dnia 5 lipca 1985 r. II CR 138/85, „Nowe Prawo” 1987/3/104 (teza) z glosą J. Ciszewskiego.

4. Brak przewidzianego w art. 58 §1 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego rozstrzygnięcia w zagranicznym orzeczeniu rozwodowym o obowiązku alimentacyjnym rozwiedzionych małżonków względem ich dziecka nie stanowi przeszkody z art. 1146 §1 pkt 5 do uznania tego orzeczenia.

Orz. SN z dnia 19 sierpnia 1986 r. II CR 216/86, OSNCP 1987/11/181.

5. Orzeczenie zagranicznego sądu o przysposobieniu, wydane bez wymaganej zgody małżonka przysposabiającego (art. 116 k.r.o.), która została zastąpiona przez decyzję sądu opiekuńczego, oraz po śmierci przysposabiającego (art. 117 §2 k.r.o.), koliduje z podstawowymi zasadami porządku prawnego w świetle art. 1146 §1 pkt 5.

Orz. SN z dnia 12 grudnia 1986 r. I CR 368/86, „Palestra” 1989/3/126 z glosą B. Gneli.

Art. 1147 §2

1. Stwierdzenie przez sąd zagraniczny, że orzeczenie przedstawione sądowi polskiemu do uznania jest prawomocne, stanowi wyłączny dowód niezaskarżalności tego orzeczenia.

Orz. SN z dnia 29 października 1982 r. IV CR 458/81, OSPiKA 1983/6/123; OSPiKA 1985/11/220 z glosą B. Gneli.

2. Właściwości organu stwierdzającego prawomocność orzeczenia sądu zagranicznego rozstrzygają przepisy pań-

stwa, w którym zostało ono wydane. Przedstawienie dowodu stwierdzającego prawomocność takiego orzeczenia jest w świetle art. 1147 §2 obligatoryjne.

Orz. SN z dnia 28 maja 1987 r. II CZ 61/87, OSNCP 1988/11/162.

Tytuł II.

Wykonalność orzeczeń sądów zagranicznych i ugód zawartych przed takimi sądami

Art. 1152

W sprawie o stwierdzenie wykonalności ugody sądowej w przedmiocie alimentów dla małżonka, zawartej w procesie rozwodowym przed sądem austriackim, dopuszczalność tej ugody ocenia się według prawa procesowego stosowanego przez sąd austriacki. W konsekwencji nie ma podstaw do zdyskwalifikowania takiej ugody z punktu widzenia przesłanek dotyczących wykonalności ugód przewidzianych w umowie z dnia 11 grudnia 1963 r. między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Austriacką o wzajemnych stosunkach w sprawach z zakresu prawa cywilnego oraz o dokumentach (Dz.U. z 1974 r. Nr 6, poz. 33).

Odmowę stwierdzenia wykonalności ugody sądowej mogłoby uzasadniać tylko powołanie się na klauzulę porządku publicznego (art. 48 ust. 2 tej umowy).

Orz. SN z dnia 5 stycznia 1982 r. IV CZ 176/81, „Państwo i Prawo” 1984/3/138 z glosą B. Gneli; OSNCP 1982/7/111.

II. KONWENCJE I UMOWY MIĘDZYNARODOWE

A. Wolor prawny umowy międzynarodowej

1. Czasowe ograniczenie dopuszczalności działania w jednym zakładzie pracy tylko jednej organizacji związkowej (art. 60 ust. 3 ustawy z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych - jedn. tekst: Dz.U. z 1985 r. Nr 54, poz. 277) nie jest sprzeczne z art. 84 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Rejestracji związku zawodowego sąd dokonuje na podstawie przepisów ustawy o związkach zawodowych, z wyłączeniem norm konwencji ratyfikowanych przez PRL.

Orz. SN z dnia 25 sierpnia 1987 r. I PRZ 8/87 „Państwo i Prawo” 1989/6/135 (teza) z glosą K. Skubiszewskiego; OSNCP 1987/12/199; OSPiKA 1988/10/218.

2. Umowy międzynarodowe w zakresie stosunków cywilnoprawnych i rodzinnych mogą stanowić podstawę decyzji sądowej na równi z przepisami tzw. prawa wewnętrznego. Umowa międzynarodowa może być stosowana jedynie do relacji podmiotowej jej uczestników. Państwo, które nie przystąpiło do umowy międzynarodowej, nie może liczyć na to, że będzie odnosić korzyści z uregulowania zawartego w umowie międzynarodowej bez zachowania zasady wzajemności.

W związku z tym nie ma znaczenia okoliczność, że w art. 10 protokołu zmieniającego konwencję z dnia 25 sierpnia 1924 r. o ujednostajnieniu niektórych zasad dotyczących konosamentów, sporządzonego w Brukseli dnia 23

lutego 1968 r. (Dz.U. z 1980 r. Nr 14, poz. 48 i 49), jest mowa o tym, że postanowienia konwencji mają zastosowanie do każdego konosamentu.

Orz. SN z dnia 28 czerwca 1989 r. II CR 200/89, OSPiKA 1990/10/361 z glosą A. Calusa.

B. Przewóz międzynarodowy

1 W rozumieniu konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR) - załącznik do Dz.U. z 1962 r. Nr 49, poz. 238 - kolejnymi przewoźnikami są zarówno osoby zobowiązane do przewiezienia przesyłki na podstawie jednej lub kilku osobnych umów przewozu zawartych z użytkownikami transportu (wysyłającym lub odbiorcą), jak i osoby, które zawarły umowy o przewóz tylko z pierwotnym przewoźnikiem tej przesyłki.

Orz. SN z dnia 26 marca 1985 r. I CR 304/84, OSPiKA 1987/9/169 z glosą A. Błacha; OSNCP 1985/1-2/14.

2. Niewywiązanie się odbiorcy przesyłki w międzynarodowym kolejowym przewozie towarowym ze zobowiązania do powołania rzeczoznawcy w związku z wniesieniem reklamacji - w celu ustalenia wartości jej uszkodzenia nie wyłącza dochodzenia odszkodowania przeciwko Kolei (art. 25 §1 w związku z art. 29 §1 i 2 SMGS).

Orz. SN z dnia 10 kwietnia 1985 r. I CR 65/85, OSNCP 1986/1-2/15.

3. Wykazanie przez przewoźnika, że ze względu na okoliczności faktyczne utrata przewozy mogła nastąpić z jednej lub z kilku przyczyn przewidzianych

w art. 17 ust. 1 lit. d konwencji CMR z dnia 19 maja 1956 r. (Dz.U. z 1962 r. Nr 49, poz. 238), w tym również na skutek naturalnej podatności towaru na samozapalenie, stwarza domniemanie prawne z art. 18 ust. 2 CMR, zwalniającego przewoźnika od opartej na zasadzie ryzyka odpowiedzialności odszkodowawczej za spalenie się przesyłki. Wysłający może to domniemanie obalić, jeżeli udowodni, że szkoda nie jest następstwem żadnej z tych przyczyn.

Orz. SN z dnia 27 maja 1985 r. I CR 144/85, OSNCP 1986/6/99.

4. Jeżeli w międzynarodowym liście przewozowym zostało zamieszczone przez nadawcę oświadczenie o użyciu do przewozu palet wymiennych, włączonych do Europejskiego Parku Palet, odbiorca przesyłki jest zobowiązany do zwrotu przewoźnikowi palet Europejskiego Parku Paletowego lub w razie niemożności ich zwrotu do zapłacenia

odszkodowania także wówczas, gdy przesyłka została mu wydana na paletach nie odpowiadającym wymaganiom określonym dla palet Europejskiego Parku Paletowego, nie wyłącza to roszczeń regresowych z tego tytułu odbiorcy przesyłki w stosunku do nadawcy. Natomiast, gdy wydanie przesyłki na takich paletach nastąpiło na skutek zamiany lub uszkodzenia w czasie przewozu palet wymiennych, włączonych do Europejskiego Parku Paletowego, odbiorca przesyłki nie jest zobowiązany do zwrotu przewoźnikowi palet Europejskiego Parku Paletowego ani do zapłacenia odszkodowania, chyba że przewoźnik nie ponosi odpowiedzialności za zmianę lub uszkodzenie palet.

Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 26 czerwca 1985 r. III CZP 24/85, OSNCP 1986/1-2/1.

III. USTAWY SZCZEGÓLNE O CHARAKTERZE MATERIALNO-PRAWNYM I PROCESOWYM

A. Odpowiedzialność biura podróży

Biuro podróży odpowiada za działania lub zaniechania zagranicznych osób trzecich, którymi się posługuje w wykonywaniu swych zobowiązań w zakresie zapewnienia wyżywienia uczestnikom zagranicznej wycieczki także wówczas, gdy nie miało możliwości kontroli i nadzoru nad tymi osobami.

Orz. SN z dnia 25 lutego 1986 r. III CZP 2/86, „Nowe Prawo” 1988/9/108 (teza) z glosą M. Nesterowicza; OSNCP 1987/1/10.

B. Odpowiedzialność importera samochodów

Osoba prawna, importująca samochody zagranicznej produkcji dla ich wprowadzenia na rynek krajowy, przyjmuje na siebie odpowiedzialność względem osób poszkodowanych w takim zakresie, w jakim odpowiedzialność tę ponosiłby producent.

Orz. SN z dnia 26 marca 1984 r. II CR 57/84, „Nowe Prawo” 1985/4/94 z glosą M. Nesterowicza; OSNCP 1984/10/186.

C. Roszczenia regresowe zagranicznej instytucji ubezpieczeń społecznych

Zagraniczna instytucja ubezpieczeń społecznych, na którą z mocy przepisów jej prawa krajowego przechodzą roszczenia z tytułu poniesionych kosztów leczenia, nie jest uprawniona do dochodzenia od osoby odpowiedzialnej za szkodę według prawa polskiego zwrotu kosztów w sytuacji, gdy leczeniu na koszt tej instytucji został poddany poszkodowany, który uległ wypadkowi komunikacyjnemu na terenie Polski.

Orz. SN z dnia 26 marca 1982 r. III CZP 61/80, „Nowe Prawo” 1984/2/120 z glosą J. Ławrynowicza.

D. Obrót nieruchomościami

Nabycie od Skarbu Państwa przez małżonka, którego współmałżonek jest cudzoziemcem, lokalu mieszkalnego bez zezwolenia Ministra Spraw Wewnętrznych, wymaganego przy nabywaniu nieruchomości przez obywateli państw obcych (art. 1 ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców - jedn. tekst: Dz.U. z 1933 r. Nr 24, poz. 202) rodzi skutki prawne z art. 32 §1 k.r.o. i pozwala na ujawnienie tego prawa w księgach wieczystych jako nabytego w ramach istniejącej wspólności majątkowej małżeńskiej.

Ujawnienie w księdze wieczystej prawa tego współmałżonka następuje na podstawie orzeczenia sądu wydanego w sprawie uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem pra-

wnym (art. 31 ust. 2 w związku z art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece - Dz.U. Nr 19, poz. 147).

Orz. SN z dnia 31 stycznia 1986 r. III CZP 70/85, OSNCP 1986/12/207; OSPiKA 1986/11-12/222.

E. Obrót czekowy

Trasat płaćący czek jest zobowiązany do sprawdzenia legitymacji formalnej przedstawiającego czek. Zasada ostrożności w obrocie nakazuje jednak skupującemu czeki wystawione za granicą sprawdzenie, czy bank zagraniczny, na który czek został wystawiony, będzie honorował czek w stosunkach z bankiem polskim.

Orz. SN z dnia 27 października 1989 r. II CR 453/89, „Orzecznictwo Gospodarcze” 1991/2/27 z glosą R. Zelwańskiego.

F. Spadki

Z chwilą otwarcia spadku po krajowcu dewizowym, którego spadkobiercą jest cudzoziemiec dewizowy (obecnie: osoba zagraniczna) składnik majątku spadkowego, jakim jest wkład oszczędnościowy - w tym również w postaci premiowanego bonu samochodowego, ulega z mocy szczególnych przepisów prawa (art. 3, 4, 18, 26 i 27 ustawy dewizowej z dnia 28 marca 1952 r. - Dz.U. Nr 21, poz. 133) przekształceniu w rachunek zagraniczny zablokowany, co wywołuje ten skutek, że bon wyłączony zostaje od udziału w losowaniu premii.

Orz. SN z dnia 10 października 1984 r. II CR 296/84, „Nowe Prawo” 1985/9/132 z glosą M. Bączyka.

2. Zawarcie ugody sądowej między spadkobiercami w sprawie działu spadku, toczącej się z udziałem uczestnika postępowania będącego osobą zagraniczną, nie wymaga zezwolenia dewizowego.

Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 17 czerwca 1987 r. III CZP 87/86, OSNCP 1988/2-3/24.

3. Osoba pominięta wskutek zwykłej pomyłki jako spadkobierca ustawy w postępowaniu spadkowym przeprowadzonym przez sąd zagraniczny może dochodzić przed sądem polskim od współspadkobiercy, który w wykonaniu orzeczenia o dziale spadku przejął również część majątku jej należną (zagranicznych środków płatniczych), zapłaty uzyskanego przezeń wzbogacenia (art. 405 k.c.) tylko w pieniądzu polskim (art. 358 §1 k.c., art. 1 dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o zaciąganiu nowych i określaniu wysokości nie umorzonych zobowiązań pieniężnych - Dz.U. Nr 45, poz. 332).

Orz. SN z dnia 2 września 1986 r. III CZP 66/86, OSNCP 1987/9/132.

G. Ekwiwalent za mienie pozostawione za granicą

1. Osoba, która w związku z wojną rozpoczętą w 1939 r. pozostawiła mienie nieruchome na terenie nie wchodzącym w skład obecnego obszaru Państwa i która na mocy umów międzynarodowych zawartych przez Państwo ma otrzymać ekwiwalent za mienie nieruchome pozostawione za granicą, a która nabyła od Państwa w użytkowanie wieczyste nieruchomość na cele mieszkalne, nie może nabyć od Państwa na te sa-

me cele innej nieruchomości także wówczas, gdy nie skorzystała z przysługującego jej uprawnienia do zaliczenia wartości mienia nieruchomego pozostawionego za granicą na pokrycie opłat za użytkowanie wieczyste lub ceny sprzedaży nieruchomości państwowej (art. 88 ust. 1 w zw. z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości - Dz.U. z 1989 r. Nr 14, poz. 74).

Przewidziany w art. 88 ust.3 i 4 ustawy powołanej w pkt 1 krąg osób, którym przysługuje uprawnienie do zaliczenia wartości mienia nieruchomego pozostawionego za granicą na pokrycie opłat za użytkowanie wieczyste lub ceny sprzedaży nieruchomości państwowej, jest kręgiem zamkniętym, wyłączającym cesję wymienionego uprawnienia na inne osoby.

Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 22 czerwca 1989 r. III CZP 32/89, „Państwo i Prawo” 1991/1/118 (teza) z glosą J. Mojaka; OSNCP 1989/12/187.

2. Artykuł 88 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 22, poz. 99) nie dotyczy osób, które skorzystały z prawa do repatriacji na podstawie zawartej dnia 25 czerwca 1957 r. umowy między Rządem PRL a Rządem ZSRR osób narodowości polskiej (Dz.U. Nr 47, poz. 222). O zaliczeniu wartości mienia nieruchomego, pozostawionego za granicą, orzeka terenowy organ administracji państwowej w toku ustalania opłaty za wieczyste użytkowanie lub ceny sprzedaży konkretnej nieruchomości nabywanej przez

osobę uprawnioną do ekwiwalentu z mocy umów międzynarodowych.

Orz. SN z dnia 26 lutego 1988 r. III AZP 17/87, OSNCP 1989/7-8/118.

3. W świetle art. 88 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 22, poz. 99) i §5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 września 1985 r. w sprawie zaliczania wartości mienia nieruchomego pozostawionego za granicą na poczet opłat za użytkowanie wieczyste lub na pokrycie ceny sprzedaży działki budowlanej i położonych na niej budynków (Dz.U. Nr 47, poz. 244 z późn. zm.) osoba zainteresowana uzyskaniem zaliczenia majątku nieruchomego pozostawionego w związku z wojną rozpoczętą w 1939 r. na terenach nie wchodzących w skład obecnego obszaru Państwa na pokrycie opłat za użytkowanie wieczyste lub ceny sprzedaży działki budowlanej oraz ceny sprzedaży położonych na niej domów, budynków lub lokali, może w drodze powództwa przeciwko Skarbowi Państwa, na podstawie art. 189 k.p.c., żądać ustalenia, że pozostawiła majątek nieruchomy na terenach nie wchodzących w skład obecnego obszaru Państwa.

Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 17 grudnia 1987 r. III CZP 68/87, OSNCP 1988/6/74.

H. Zezwolenie dewizowe

1. Zespół adwokacki może - w ramach ogólnego zezwolenia zawartego w zarządzeniu Ministra Finansów z dnia 23 sierpnia 1974 r. w sprawie zezwolenia zespołom adwokackim na niektóre czynności obrotu wartościami dewizowymi (M.P. Nr 30, poz. 182) - wyłożyć własne pieniądze w granicach 5000 zł z przeznaczeniem na opłaty sądowe w sprawie cywilnej prowadzonej na zlecenie cudzoziemca dewizowego (osoby zagranicznej) tylko w przypadku wykazania niemożności otrzymania od dającego zlecenie zaliczki na ten cel w zakresie określonym przez przez sąd terminie uiszczenia opłat.

Orz. SN z dnia 24 czerwca 1986 r. III CZP 31/86, OSNCP 1987/7/89

2. Ograniczenie opłaty stosunkowej, przewidziane w §15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 marca 1981 r. w sprawie taksy za czynności komorników (Dz.U. Nr 7, poz. 31 z późn. zm.), nie ma zastosowania do zagranicznych podmiotów gospodarczych, działających na podstawie ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o zasadach prowadzenia na terenie PRL działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne (Dz.U. Nr 19, poz. 146), chyba że z umowy międzynarodowej wynika co innego.

Orz. SN z dnia 4 czerwca 1987 r. III CZP 26/87, OSNCP 1988/10/129.

IV. BIBLIOGRAFIA

A. Międzynarodowe postępowanie cywilne

Cegara J.: Obrót prawny z zagranicą w sprawach cywilnych. Niektóre zagadnienia, Biblioteka Sędziego, Ministerstwo Sprawiedliwości, Warszawa 1987.

Ereciński T.: Organy egzekucji sądowej na tle prawno-porównawczym, ZN IBPS 1988/1-2/77.

Ereciński T.: VIII Światowy Kongres Prawa procesowego (Utrecht 24-28 sierpnia 1987 r.), „Państwo i Prawo” 1988, nr 1.

Jodłowski J.: Zastosowanie prawa polskiego jako przesłanka uznania orzeczenia sądu zagranicznego i zasada ekwiwalentności prawa (w:) Studia z prawa postępowania cywilnego. Księga Pamiątkowa ku czci Zb. Resicha, pod red. M. Jędrzejewskiej i T. Erecińskiego, Warszawa 1985, s. 119.

Jodłowski J.: L' application de la loi comme condition de la reconnaissance du jugement étranger, Droit Polonais Contemporaine 1986, nr 1-2.

Jodłowski J.: Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem, pod red. J. Jodłowskiego i K. Piaseckiego, Warszawa 1989, t. 1, s. 105 - komentarz do art. 45 k.p.c.

Krzemiński Z.: Co zmienić w procedurze cywilnej?, „Państwo i Prawo” 1987/12/102 - uwagi do art. 1108, 1145 k.p.c.

Marciniak A.: Ograniczenia egzekucji sądowej, Łódź 1986, s. 162 - uwagi w kwestii immunitetów.

Marciniak A.: Podstawa egzekucji sądowej (Tytuł wykonawczy), Łódź 1991, s. 122 - uwagi co do egzekucji przeciwko cudzoziemcom.

Miączyński A.: Przesłanki uznania zagranicznych orzeczeń rozwodowych, „Państwo i Prawo” 1987 nr 3.

Piasecki K.: Domniemanie faktyczne w procesie cywilnym i w międzynarodowym procesie cywilnym (w:) Studia z prawa postępowania cywilnego. Księga Pamiątkowa..., s. 233.

Piasecki K.: Skuteczność i wykonalność w Polsce zagranicznych cywilnych orzeczeń sądowych, Warszawa 1990; patrz rec. tej monografii T. Erecińskiego, „Państwo i Prawo” 1991, nr 9, s. 81.

Sawicki S.: Immunitet jurysdykcyjny, Warszawa 1987.

Sawicz Cz.: Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów zagranicznych, ZN IBPS 1988/30/108.

Siedlecki W.: Postępowanie cywilne. Zarys wykładu, Warszawa 1987, s. 92 i nast. - uwagi w przedmiocie jurysdykcji krajowej.

Szczurek Z.: Egzekucja na rzecz wierzycieli zamieszkałych za granicą, Biblioteka Sędziego, Ministerstwo Sprawiedliwości, Warszawa 1985.

Szczurek Z.: Egzekucja na rzecz wierzycieli zamieszkałych za granicą, „Palestra” 1989/4/25.

Wiśniewska E.: Uznanie przez sądy polskie orzeczeń organów zagranicznych o rozwiązaniu małżeństwa, „Problemy Praworządności”, 1983/6/35.

Zawada K.: Uznawanie zagranicznych rozwodów administracyjnych w świetle nowego prawa o aktach stanu cywilnego, „Nowe Prawo” 1988/7-8/19.

B. Sądownictwo polubowne i międzynarodowy arbitraż handlowy

Dalka S.: Sądownictwo polubowne w PRL, Warszawa 1987.

Ereciński T.: Zagadnienia prawa właściwego i postępowanie dowodowe w międzynarodowym arbitrażu handlowym, „Państwo i Prawo” 1987/9/49.

Ereciński T.: Problemy postępowania dowodowego w regulaminach międzynarodowego arbitrażu handlowego, „Państwo i Prawo” 1988/10/25.

Ereciński T.: Sądownictwo polubowne (w:) Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem, pod red. J. Jodłowskiego i K. Piaseckiego, Warszawa 1989, t. II, s. 1060 - uwagi do art. 695-715 k.p.c.

Hoffmann B. von: O stosowaniu „legis marcatoriae” w międzynarodowym arbitrażu handlowym, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, Katowice 1988, s.9.

Kos - Rabcewicz - Zubkowski L.: Panamerykańskie konwencje dotyczące arbitrażu handlowego, „Państwo i Prawo” 1989/3/84.

Kos - Rabcewicz - Zubkowski L.: Adaptacja w Kanadzie ustawy wzorcowej o międzynarodowym arbitrażu handlowym, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, Katowice 1990, t. 15, s. 89.

Pazdan M.: Umowa stron z arbitrem (arbitrami) w międzynarodowym arbitrażu handlowym, „Problemy Prawne

Handlu Zagranicznego”, Katowice, t. 11, s. 25.

Szurski T.: Projekt prawa modelowego w sprawie międzynarodowego arbitrażu handlowego, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, Katowice 1986, t. 10.

Szurski T.: Kilka uwag o arbitrażu gospodarczym. A. Arbitraż w handlu zagranicznym..., „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”, 1991/5/2.

Wysocka B.: Pojęcie zagranicznego orzeczenia w arbitrażu handlowym i jego ewolucja, „Państwo i Prawo” 1977, nr 6.

Wysocka B.: Uznawanie i wykonywanie zagranicznych orzeczeń arbitrażowych w Polsce, Warszawa 1988.

Żecki Z.: Rola polubownego rozstrzygnięcia spraw gospodarczych w polskim systemie prawnym, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1991/5/1.

C. Prawo prywatne międzynarodowe

Całus A.: Źródła prawa stosunków handlowych w wysoko rozwiniętych państwach kapitalistycznych, Warszawa 1986.

Ciszewski J.: Zakazy i ograniczenia małżeństw z cudzoziemcami a klauzula porządku publicznego, „Państwo i Prawo” 1984/3/90.

Gneta B.: Przystosowanie obywateli polskich przez cudzoziemców w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, „Palestra” 1988/10/6.

Holewińska-Łapińska E.: „Adopcja zagraniczna” w świetle konwencji praw dziecka, „Palestra” 1991/3-4/18.

Jakubowski J.: Prawo międzynarodowe prywatne. Zarys wykładu, Warszawa 1984.

Łopuski J.: Klauzule wyłączające lub zmniejszające odpowiedzialność dłużnika w międzynarodowych kontraktach gospodarczych (w:) Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci W. Czachórskiego, Warszawa 1985.

Mączyński A.: Nowelizacja przepisów szczególnych o dziedziczeniu gospodarstw rolnych a prawo prywatne międzynarodowe, „Krakowskie Studia Prawnicze”, 1986.

Mączyński A., Proksa A., Skąpski J.: Materiały pomocnicze do nauczania prawa prywatnego międzynarodowego, Kraków 1990.

Pajor T.: Odpowiedzialność delikto-
wa w prawie prywatnym międzynarodowym, Warszawa 1989.

Pazdan J.: Znaczenie przepisów „wymuszających swoją właściwość” przy wykonywaniu umowy o budowę zakładu górniczego za granicą, „Problemy Prawne Górnictwa”, Katowice 1984, t. 7, pod red. A. Agopszowicza.

Pazdan M.: Prawo prywatne międzynarodowe. Zarys wykładu, Warszawa 1987.

Pazdan M.: Przyrzeczenie publiczne w polskim międzynarodowym prawie prywatnym, „Państwo i Prawo” 1989/1/68.

Pazdan M.: W poszukiwaniu prawa właściwego dla licencji patentowych, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, Katowice 1989, s. 20.

Pazdan M.: Propozycje zmian polskiego unormowania właściwości prawa

dla zobowiązań umownych w braku wyboru prawa, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, Katowice 1990, t. 14, s. 9.

Pazdan J.: Wybór prawa właściwego dla pełnomocnictwa, „Państwo i Prawo” 1991/L/65.

Pietrzykowski K.: Zwarcie małżeństwa i przesłanki jego ważności w prawie prywatnym międzynarodowym, Warszawa 1985.

Pietrzykowski K.: Nowe prawo o aktach stanu cywilnego a prawo międzynarodowe prywatne, „Nowe Prawo” 1987/4-5/17.

Popiołek W.: Znaczenie przepisów „prawa publicznego” różnych systemów prawnych dla stosunków umownych handlu zagranicznego, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, Katowice 1988, t. 12.

Popiołek W.: Wykonanie zobowiązania umownego a prawo miejsca wykonania. Zagadnienia kolizyjnoprawne, Katowice 1989.

Proksa A. (rec.): K. Pietrzykowski: Zwarcie małżeństwa i przesłanki jego ważności w prawie międzynarodowym prywatnym, „Nowe Prawo” 1986/6/72.

Rajski J.: Negocjowanie i zawieranie umów kontraktowych w międzynarodowym obrocie gospodarczym, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, Katowice 1990, t. 15, s. 11.

Sawicz C.: Zwolnienie cudzoziemców od przedstawienia dowodu zdolności do zawarcia małżeństwa (w świetle orzecznictwa), ZN IBPS 1985/24/118.

Skierkowska W.: Z badań akt sądowych w sprawach alimentacyjnych

z elementem zagranicznym, ZN IBPS 1984/21-22/157.

Ślusarski J.: W kwestii charakteru prawnego art. 56 prawa o aktach stanu cywilnego, „Palestra” 1987/12/25.

Taradejna R.: Ujednolicony tekst ustawy o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1991/6/15.

Wąsiewicz A.: Ustawowe ubezpieczenia komunikacyjne w ruchu zagranicznym, „Nowe Prawo” 1987/10/7.

Wiśniewska I.: Eksterytorialne stosowanie ustaw antymonopolowych, „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, Katowice 1990, t. 15, s. 55.

Wiśniewski A. W.: Szczególna krajowa regulacja stosunków cywilnoprawnych a międzynarodowy obrót gospodarczy, „Państwo i Prawo” 1987, nr 2-3.

Zieliński W.: Obywatelstwo dzieci w świetle obowiązującego prawa, „Nowe Prawo” 1987/3/11.

D. Konwencje i umowy międzynarodowe

Daranowski P.: Miejsce traktatów w porządku prawnym PRL, Łódź 1989.

Jodłowski J.: Umowy międzynarodowe w świetle judykatury Sądu Najwyższego PRL, „Palestra” 1984/2/8.

Łopuski J.: Międzynarodowe konwencje cywilnoprawne. Niektóre zagadnienia stosowania i wykładni (w:) Prace z prawa cywilnego, pod red. B. Kordasiewicza i E. Łętowskiej, Ossolineum 1985.

Rutkowska L.: Pluralizm związkowy a prawo międzynarodowe i krajowe, „Palestra” 1989/8-10/39.

Skubiszewski K.: Stosowanie i przestrzeganie prawa międzynarodowego w państwie, „Państwo i Prawo” 1984/9/21.

Skubiszewski K.: Konstytucyjne ujęcie stosunku prawa polskiego do prawa międzynarodowego, „Państwo i Prawo” 1987/10/138.

Sonnenfeld-Tomporek R. (red.): Miejsce traktatów w porządku prawnym PRL, Łódź 1989.

Wyrozumka A.: O skutku traktatów erga omnes, „Państwo i Prawo” 1985/11-12/109.

E. Varia

Jakubowski J.: Le code civil et les rapports dans le commerce international (w:) Problèmes du droit civil contemporaine en Pologne..., Ossolineum 1986, s. 313. Jest to tłumaczenie opracowania tego autora pt. „Kodeks cywilny a stosunki w handlu międzynarodowym”, ZN IBPS 1983, nr 19-20.

Dragun M.: Kwotowe ograniczenie odpowiedzialności przewoźnika w międzynarodowym prawie prywatnym, Toruń 1984.

Ostrihansky R.: Nowe tendencje w rozwiązywaniu sporów w GATT, „Państwo i Prawo” 1989/12/71.

Kolarski A. (red.): Prawo przewozowe z komentarzem, Warszawa 1987.

Sandorski J.: Adwokat a opieka dyplomatyczna, „Palestra” 1986/1/15.

Sośniak M. (red.): Prawo przewozowe, Katowice 1987.